

Utveckling av en typologi över länder för analys av livskvaliteten i Europa

Sammanfattning

Inledning

Mot bakgrund av EU:s utvidgning behövs en ökad kunskap om hur en stat kan påverka den faktiska situationen för sina medborgare: ökad mångfald leder till större skillnader i fråga om inriktning och genomförande av politiken och utmaningarna växer i och med att dessa skillnader blir fler och allt mer komplexa. Ett sätt att hantera detta är att dela in de olika länderna i grupper. Flera olika modeller har utvecklats i detta syfte, både inom Europa och i ett vidare perspektiv, men det finns ingen modell som är specifikt inriktad på livskvalitet och samtidigt innefattar alla de nuvarande EU-medlemsstaterna. Syftet med det här projektet var att utveckla en typologi över länder, som fokuserar på livskvalitet som ett flerdimensionellt begrepp och som omfattar de 34 länder som ingår i den tredje undersökningen om livskvaliteten i Europa (EQLS).

Sammanhang

Det finns en utbredd ambition i Europa att beakta en rad olika resultat när man bedömer målen för och effektiviteten i den ekonomiska och sociala politiken. Bland annat används begreppet livskvalitet. Flera organ är engagerade i rapporteringen om och övervakningen av livskvaliteten i Europa och rapporter har publicerats där man förespråkar andra mätmetoder utöver BNP som en indikator på välbefinnande. I Europa 2020-strategin, som antogs i juni 2010, definieras mätbara mål för ett antal indikatorer som sträcker sig längre än BNP, vilka används för att övervaka EU:s strategi för hållbar utveckling.

I vissa medlemsstater är arbetslösheten ett stort problem, i andra är den låga levnadsstandarden (även bland dem som har jobb) den mest angelägna frågan. En metod där man grupperar länder utifrån vilken typ av problem som dominerar situationen i fråga om människors livskvalitet, skulle ge användbar vägledning om var politiska insatser behövs mest. Det skulle belysa på vilket sätt statens åtgärder gör störst nytta för livskvaliteten. Det skulle också

underlätta bedömningen av det ömsesidiga beroendet mellan olika dimensioner och i vilken utsträckning olika politiska strategier leder till olika resultat i fråga om livskvalitet, eller om samma resultat kan uppnås genom olika politiska metoder.

Metod

I idealfallet borde systemet för gruppering av länder bygga på institutionella faktorer med bred relevans, vara relativt stabilt över tid och vara relevant för livskvaliteten. För att tillgodose dessa krav omfattade den här studien tre delar:

- En djupgående "snabb evidensbedömning" och en genomgång av litteraturen om gruppering av länder, med fokus på livskvalitet.
- En empirisk klusteranalys av ett litet antal indikatorer som rör statens kapacitet och åtgärder, för att undersöka om denna metod kan användas för att utvidga, uppdatera och validera ett system som härrör från litteraturgenomgången.
- En empirisk analys av 2012 års undersökning om livskvaliteten i Europa (EQLS) för att testa i vilken utsträckning systemet för gruppering av länder återspeglar skillnader i fråga om livskvalitet på nationell nivå.

Resultat

En tendens till konvergens kunde ses i den granskade litteraturen, trots olikheter när det gäller metoder och antaganden. Här identifierades sju grupper av länder: de nordiska länderna, de brittiska öarna, kontinentaleuropeiska länder, länderna i Medelhavsområdet, de baltiska länderna, central- och östeuropeiska länder samt Balkanländerna. I samband med forskning om livskvalitet finns det skäl att dela upp gruppen av Medelhavsländer som

identifierades i litteraturen i två grupper: öst och väst. Detta ger åtta grupper av länder på den mest detaljerade nivån.

Den empiriska klusteranalysen resulterade i ett annat grupperingsystem på den mest detaljerade nivån (sju grupper). Men på en mer aggregerad analysnivå hamnar 26 länder i liknande grupper, enligt både den litteraturbaserade analysen och den empiriska klusteranalysen. Resultaten är lovande när det gäller möjligheterna att utveckla en metod för validering, utvidgning och uppdatering av systemet för gruppering av länder baserat på analys av allmänt tillgängliga indikatorer på makronivå. Det krävs dock ytterligare arbete på detta område, eftersom det inte gick att få fram en klassificering som var helt förenlig med det litteraturbaserade systemet genom användning av de indikatorer som i dagsläget är allmänt tillgängliga.

Ett system med fem grupper identifierades också. Det bygger på att man kombinerar grupper som liknar varandra i fråga om livskvalitetsmönster, för att undvika att ha grupper med bara ett eller två länder när fokus ligger på EU:s 28 medlemsländer. Här slår man samman den kontinentala gruppen med de brittiska öarna, de baltiska länderna slås ihop med länderna i Central- och Östeuropa och länderna i östra Medelhavsområdet (Cypern, Grekland och Turkiet) grupperas tillsammans med länderna på Balkan.

Ett system med tre grupper togs fram för användning där endast en allmän sammanfattning av nationella skillnader krävs. De tre grupperna är de nordiska länderna, länderna i västra Europa och länderna i Central- och Östeuropa.

Ett mått på flerdimensionell livskvalitetsproblematik kallat AHCR (adjusted headcount ratio) konstruerades och testades på data från 2012 års undersökning om livskvaliteten i Europa (EQLS). AHCR är en indikator med en skala från 0 till 1 som mäter nivå och intensitet på ett flerdimensionellt livskvalitetsunderskott. Det lägsta värdet är 0,01 (Island) och det högsta värdet är 0,19 (Bulgarien). AHCR tenderar att vara lägst i länderna i norra och västra Europa och högst i de södra och östra länderna.

I länder med ett högt AHCR-värde tenderar problem i fråga om grundläggande levnadsstandard och kvaliteten på offentliga tjänster att vara viktigast relativt sett. I länder med ett lågt AHCR-värde är det istället problem rörande hälsa, psykiskt välbefinnande, upplevd social utslagning och underskott på socialt kapital som blir allt viktigare bland dem som upplever flerdimensionella livskvalitetsproblem.

Slutsatser

Systemet med åtta grupper fungerar mycket bra när det gäller att fånga upp skillnader mellan länderna i fråga om övergripande livskvalitet, materiella brister och bristande kvalitet på offentliga tjänster. Det fungerar också ganska bra i fråga om närmiljö, bostäder, psykiskt välbefinnande, upplevd social utslagning, sociala spänningar och hälsa. Det fungerar däremot inte alls bra när det gäller skillnader mellan länder med höga respektive låga nivåer av underskott på socialt kapital. Det här systemet rekommenderas för användning på den mest detaljerade nivån, när fokus ligger på de 34 länderna och största möjliga detaljeringsnivå önskas.

Systemet med fem grupper är användbart när fokus ligger på de 28 EU-medlemsstaterna. Det fungerar bra när det gäller att fånga in de viktigaste skillnaderna i livskvalitet, men ger sämre resultat när det gäller skillnader som rör bostadsproblem och, i mindre utsträckning, stödnätverk och sociala spänningar.

Systemet med tre grupper föreslås för situationer där man prioriterar att bara ha ett litet antal grupper, även om det innebär att viss information går förlorad.

För specifika dimensioner av livskvalitet krävs en mer förfinad gruppering av länder, som tar hänsyn till skillnader mellan länderna när det gäller vilka utmaningar och politiska strategier som är relevanta för dimensionen i fråga. Det finns betydande skillnader mellan länderna när det gäller underskott på socialt kapital, men denna metod är inte bra på att differentiera länder på denna grund.

I syfte att utveckla ett system som kan uppdateras med tiden, rekommenderas att man ytterligare undersöker användningen av indikatorer på makronivå, i takt med att fler sådana blir tillgängliga. Indikatorer relaterade till bland annat arbetsmarknadspolitik, familjepolitik och aktivt medborgarskap kan sannolikt ha stor betydelse för livskvaliteten.

Mer information

Rapporten *Developing a country typology for analysing quality of life in Europe* (utveckling av en typologi över länder för analys av livskvaliteten i Europa) hittar du på <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1447.htm>

För mer information, kontakta forskningsledare Daphne Ahrendt på dap@eurofound.europa.eu